

ČÍSLO SÚŤAŽIACEHO: _____

KRAJSKÉ KOLO OLYMPIÁDY ZO SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATURY

KATEGÓRIA C

1. FEBRUÁR 2024

PRVÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ
Test

Čas na vypracovanie testu: 30 minút

Ukážka č. 1

Nebolo to tak dávno, čo kapybary, tieto roztomilé zvieratá, ktoré by niekomu mohli pripomínať prerastené morské prasiatko, obleteli internet a stali sa meme hitom.

Kapybary popísal slávny švédsky prírodovedec Carl Linné, pričom názov „kapybara“ v jazyku guarani znamená „stvorenie, ktoré sa živí trávou“. Pochádzajú z Južnej Ameriky a žijú v blízkosti mokradí.

Ak vás toto roztomilé exotické zviera zaujalo, pod'te si o ňom prečítať – ponúkame vám zaujímavé fakty, ktoré vás zaručene obohatia o nové informácie.

Výskyt dospelých jedincov je viazaný na vodné prostredie, avšak novonarodené mláďatá nepatria k dobrým plavcom. Prvé mesiace svojho života teda strávia v blízkosti vody, kde sa môžu v prípade výskytu nebezpečenstva aj veľmi rýchlo skryť.

Zároveň mláďatá chránia všetky dospelé kapybary (ako samice, tak aj samci), pričom mláďatá môžu sať mlieko aj od inej matky. Vzájomne sú si teda veľmi nápomocné.

Samice bývajú o niečo väčšie ako samce, ale vo všeobecnosti dosahujú približne rovnakú veľkosť. Dospelý jedinec môže vážiť až 65 kilogramov (najťažší jedinec vážil neuveriteľných 91 kilogramov). V priemere sú 120 centimetrov dlhé a v kohútiku dosahujú výšku 65 centimetrov.

Ak sa kapybary nachádzajú vo svojom prirodzenom prostredí, majú typický režim, ktorý zahŕňa denný spánok a nočnú aktivitu. V prípade, že sa cítia ohrozené, prechádzajú výlučne na nočný režim – kedy sa krmia, stretávajú i spia.

Evolučne sú prispôsobené na život pri vode a vo vode (sú dokonalí plavci a pri útoku sa môžu skrývať pod vodou aj po dobu 5 minút). Medzi prstami na končatinách majú plávacie blany a ich pokožka musí byť neustále vlhká. Navyše aj ich každodenná strava pozostáva z vodných rastlín.

Takisto spávajú v blízkosti brehov riek a potokov, vďaka čomu sú kryté pred predátormi.

Kapybary sú výlučne bylinožravce, ktoré prijímajú iba isté druhy rastlín a tráv – starostlivo si vyberajú na základe preferencií (udáva sa však, že denne zjedia až osem kilogramov trávy).

Akonáhle sa ponuka tráv zníži v dôsledku sucha, rozšíria svoj jedálniček i o menej náročné druhy rastlín a kôru stromov.

Anakondy sú pre tieto milé stvorenia primárnou hrozbou, kapybary sa ale môžu stať aj obeťou jaguára, pumy alebo piraní. Mláďatá môžu byť výnimočne ulovené aj orlom alebo ocelotom.

Ďalším prekvapivým faktom je, že juhoamerický krokodíl na ne neútočí a to ani v prípade, že zdieľajú rovnaký breh.

Zdroj: www.zaujimavysvet.sk

Úloha č. 1

Ukážka č. 1 je meme. Slovo *meme* (*mem*, *memečko*) označuje

- A. verbálnu komunikáciu, ktorá sa uskutočňuje cez internet.
- B. vzdelávací obsah dostupný hlavne online.
- C. portál pre bežnú komunikáciu na internete.
- D. obrázky, videá alebo texty, ktoré sa šíria online.

Úloha č. 2

Cudzie slová, ktoré nemajú slovenský ekvivalent, napr. <i>meme</i> , používame,
<p>A. lebo nám zaistujú efektívnejšiu komunikáciu.</p> <p>B. aby sa zlepšila slovná zásoba Slovákov.</p> <p>C. aby sme sa naučili nové pojmy a termíny.</p> <p>D. lebo slúžia na výstižnejší opis online komunikácie.</p>

Úloha č. 3

Podľa ukážky č. 1 kapybary možno označiť za nápomocné tvory, lebo
<p>A. sa stali populárnymi na internete.</p> <p>B. sa o mladé starajú všetky dospelé jedince.</p> <p>C. sú vynikajúcimi plavcami.</p> <p>D. sú vegetáriáni živiaci sa výlučne rastlinnou potravou.</p>

Úloha č. 4

<i>Anakondy sú pre tieto milé stvorenia primárnou hrozbou.</i>
Zvýraznenie vo vete označuje
<p>A. nezhodný prívlastok.</p> <p>B. slovesno-menný prísudok.</p> <p>C. príslovkové určenie príčiny.</p> <p>D. nepriamy predmet v inštrumentáli.</p>

Úloha č. 5

<i>Anakondy sú pre tieto milé stvorenia primárnou hrozbou, kapybary sa ale môžu stať aj obeťou jaguára, pumy alebo pírání.</i>
Zvýraznené slová vo vete sú
<p>A. viacnásobným podmetom.</p> <p>B. viacnásobným predmetom.</p> <p>C. viacnásobným príslovkovým určením.</p> <p>D. viacnásobným nezhodným prívlastkom.</p>

Úloha č. 6

Napíš, ktorým slovotvorným postupom vznikli slová <i>najťažší</i> a <i>novonarodené</i> .
<i>najťažší</i> : _____ <i>novonarodené</i> : _____

Úloha č. 7

Zvoľ najvýstižnejší titulok pre ukážku č. 1.
<p>A. Kapybara – priateľ človeka?</p> <p>B. Kapybara je novým domácim maznáčikom!</p> <p>C. Vedeli ste toto o kapybarách?</p> <p>D. Objavili obrie morské prasiatko!</p>

Ukážka č. 2

Alarmujúce poznatky o Mesiaci: O tomto ste doteraz nepočuli

Mesiac je stálym spoločníkom našej Zeme, na ktorom **lipneme** nielen preto, že sme si na jeho prítomnosť zvykli, ale aj preto, že vytvoril úzke „spolužitie“ s našou planétou. Počnúc prílivovým javom by séria podobných vecí ani neexistovala, keby sa toto nebeské teleso netočilo okolo nás. Mesiac bol prvým a doteraz jediným mimozemským „vesmírnym objektom“, na ktorý kedy ľudia vstúpili. Je od nás vzdialený len 384 400 kilometrov, takže sme ho už viac ako polstoročie mohli skúmať zblízka a vyžadovalo si to len pár dní cesty.

Považujeme za samozrejmosť, že Mesiac tu bude vždy s nami, ale nemusí to tak byť. Vedci už dávno vedia, že nebeské teleso sa od nás neustále vzdáľuje. Teda nie v takom rozsahu, aby sa učebnice museli rok čo rok prepisovať, ale ročný „pohyb“ 3,78 centimetra sa dá v kozmickom meradle rýchlo počítať.

Mesiac vznikol pred 4,5 miliardami rokov, keď sa formujúca sa planéta veľkosti Marsu zrazila so Zemou. Náš nebeský spoločník sa potom vytvoril z rozbitých trosiek, nie v priebehu miliónov rokov, ale v podstate v priebehu niekoľkých hodín. Simulácie ukázali, že v tom čase bol Mesiac k nám o 22,5 tisíc kilometrov bližšie ako dnes, táto vzdialenosť je dosť významná. Je možné ho raz stratiť? Ak áno, bude to veľký problém, pretože bez neho by sa Zem mohla spomaliť natoľko, že by sa mohla stať nestabilnou, o ostatných problémoch ani nehovoriac.

V čase vzniku Mesiaca pozostával jediný deň na Zemi len z 5 hodín, potom sa súčasná 24-hodinová dĺžka dňa sformovala vďaka brzdnému účinku nebeského telesa, ktorý bude v budúcnosti zrejme dlhší. Ak by Mesiac odletel do inej oblasti našej slnečnej sústavy, Zem by sa pravdepodobne opäť zrýchlila a začala kývať, čo by tiež úplne pokazilo ročné obdobia. Našťastie nie je veľká šanca na takýto tragický následok, no teoreticky nezaškodí sa nad tým zamyslieť.

Zdroj: smechlapi.noviny.sk

Úloha č. 8

Ktoré tvrdenie o ukážke č. 2 je pravdivé?

- A. Uplatňuje sa v nej aj výkladový slohový postup.
- B. Prevládajú v nej prvky rečnickeho štýlu.
- C. Prevláda v nej najmä opisný slohový postup.
- D. Zo žánrového hľadiska ide o umelecké rozprávanie.

Úloha č. 9

Ktorá z nasledujúcich viet je v súlade s obsahom ukážky č. 2?

- A. Na rozdiel od Zeme sú atmosféra i povrch Mesiaca tvorené len plynmi.
- B. Mesiac vyhasne a na Zemi sa prestane striedať príliv s odlivom.
- C. Mesiac sa od svojho vzniku vzdialil od Zeme o viac ako 22,5 tisíc km.
- D. Jednou zo známych hviezd strednej veľkosti je práve Mesiac.

Úloha č. 10

Ktoré z nasledujúcich tvrdení je na základe ukážky č. 2 **nepravdivé**?

- A. Ak by Mesiac odletel do inej oblasti slnečnej sústavy, zmizli by ročné obdobia.
- B. Náš nebeský spoločník sa vytvoril z častí zničenej planéty behom 5 dní.
- C. Mesiac je zatiaľ jediným vesmírnym objektom, na ktorý ľudia vstúpili.
- D. Mesiac ako obežnica Zeme sa od nej neustále postupne vzdáľuje.

Úloha č. 11

Ktorá možnosť nemá oporu v nasledujúcej vete? <i>Mesiac vytvoril úzke spolužitie s našou planétou.</i>
A. Toto nebeské teleso ovplyvňuje pohyb morskej vody na Zemi. B. Ak by sa Mesiac stratil, Zem sa rozkolíše. C. Mesiac vznikol pri strete Zeme s Marsom. D. Toto nebeské teleso obieha od svojho vzniku okolo Zeme.

Úloha č. 12

V ktorej možnosti je synonymum slova <i>alarmujúce</i> ?
A. poplašné C. prekvapujúce B. bojovné D. výbojné

Úloha č. 13

Koľkokrát dochádza v nasledujúcej vete k spodobovaniu? <i>O tomto ste doteraz nepočuli.</i>
A. Trikrát. C. Raz. B. Dvakrát. D. Ani raz.

Úloha č. 14

Zvýraznené slovo lipneme v kontexte ukážky č. 2 znamená, že
A. prahneme po niečom. B. sme silno pripútaní k niečomu. C. tesne sa spájame s niekým. D. nástojčivo sa domáhame pozornosti.

Úloha č. 15

Cieľom ukážky č. 2 je
A. pôsobiť na zmysly príjemcu esteticky. B. bezprostredne podať aktuálnu informáciu. C. propagovať pred čitateľom prácu vedcov. D. prinášať nové a zaujímavé informácie.

Úloha č. 16

V ktorej možnosti sa nachádza slovo z ukážky č. 2 patriace do iného slovného druhu ako ostatné tri?
A. stálym C. vesmírnym B. prvým D. nebeským

Úloha č. 17

V ktorej možnosti je správna charakteristika slovesa <i>odletel by</i> ?
A. Skloňujeme ho, je plnovýznamové, je v 3. osobe množného čísla, spôsob je oznamovací. B. Časujeme ho, je neplnovýznamové, je v 3. osobe jednotného čísla, spôsob je podmieňovací. C. Skloňujeme ho, je neplnovýznamové, je v 3. osobe množného čísla, spôsob je oznamovací. D. Časujeme ho, je plnovýznamové, je v 3. osobe jednotného čísla, spôsob je podmieňovací.

Úloha č. 18

V ktorej možnosti sú uvedené slovesá s odlišným vidom?
<p>A. vstúpiť do miestnosti, vystúpiť z radu</p> <p>B. prepisovať históriu, prepísať dejiny</p> <p>C. sformovať cestu, sformulovať vetu</p> <p>D. vešať sa na niekoho, visieť na stene</p>

Úloha č. 19

<p><i>Je možné ho raz stratit?</i></p> <p>V uvedenej vete z ukážky č. 2 sa nachádza</p>
<p>A. slovesný vetný základ.</p> <p>B. menný vetný základ.</p> <p>C. nevyjadrený podmet.</p> <p>D. vyjadrený podmet.</p>

Ukážka č. 3

Keby si bol môj

Text a hudba: Jana Kirschner

Brieždi sa pomaly,
nad hlavou oblaky
letia si do sveta.

A ja sa pozerám
na krásu nebeskú,
čo visí nad nami.

A gúľam očami

A gúľam očami.

Pýtam sa každý deň
či sa mi pošťastí
občas sa zasmejem
a snívam o šťastí
cesta je kľukatá
a vlak sa zastaví

Dnes sa mi nedarí

Dnes sa mi nedarí

Ach keby, keby si bol môj.

Ach keby, keby si bol môj.

Na obed skryjem sa
Pred slnkom do tieňa,
Ale tá potvora
Nájde ma, nájde ma,
Vážky a motýle tancujú nad hlavou
A oči naplnia krásou dokonalou

Pýtam sa každý deň
či sa mi pošťastí
občas sa zasmejem
a snívam o šťastí
hviezdy sa ligocú
jak perly na dlani
A slzy tečú mi, tečú mi po tvári.

Ach keby, keby si bol môj.

Ach keby, keby si bol môj.

Snáď cestu k tebe nájdem,
Na krídlach vtákov poletím,
Strácaš sa mi v nedohľadne,
Snáď poradím si s tým.

Nad hlavou labute
Chvejú sa perute,
Nebeské znamenia,
Karty sa vymenia,
Hviezdy sa ligocú
Jak perly na dlani
A slzy tečú mi,
Tečú mi po tvári

Ach keby, keby si bol môj.

Ach keby, keby si bol môj.

Zdroj: Musixmatch

Úloha č. 20

Ktorý druh lyriky predstavuje ukážka č. 3?
<p>A. Prírodnú lyriku.</p> <p>B. Spoločenskú lyriku.</p> <p>C. Lúboštnú lyriku.</p> <p>D. Ani jedna z možností nie je správna.</p>

Úloha č. 21

Napíš dvojslovný názov žánru ukážky č. 3.

Úloha č. 22

Napíš, do ktorého jazykového štýlu patrí ukážka č. 3.

Úloha č. 23

Ktoré básnické prostriedky predstavujú nasledujúce slovné spojenia? <i>na krásu nebeskú, hviezdy sa ligocú jak perly na dlani</i>
<p>A. epiteton, prirovnanie</p> <p>B. prirovnanie, metafora</p> <p>C. epiteton, personifikácia</p> <p>D. personifikácia, metafora</p>

Úloha č. 24

Ktoré druhy rýmu sa vyskytujú v ukážke č. 3?
<p>A. striedavý a združený</p> <p>B. združený a obkročný</p> <p>C. obkročný a striedavý</p> <p>D. prerývaný a obkročný</p>

Úloha č. 25

Napíš, ako sa v literárnej terminológii nazývajú podčiarknuté verše ukážky č. 3.

Autor: Mgr. Daniela Petriková
 Recenzovala: Mgr. Nadežda Kašiarová
 Redakčná úprava: Mgr. Alžbeta Palacková
 Vydal: NIVaM, Bratislava 2024
 SL016KKCú24

Použitá literatúra

- <https://www.zaujímavysvet.sk/zaujimavosti-o-kapybarach/>, podľa Eliška Zuzulová, 6. septembra 2023; upravené
- <https://emefka.sk/co-znamena-stream-ci-meme>, upravené
- smechlapi.noviny.sk/chill/713378-alarmujuce-poznatky-o-mesiaci-o-tomto-ste-doteraz-nepoculi, upravené
- Album: Krajina rovina 2010; Musixmatch, upravené